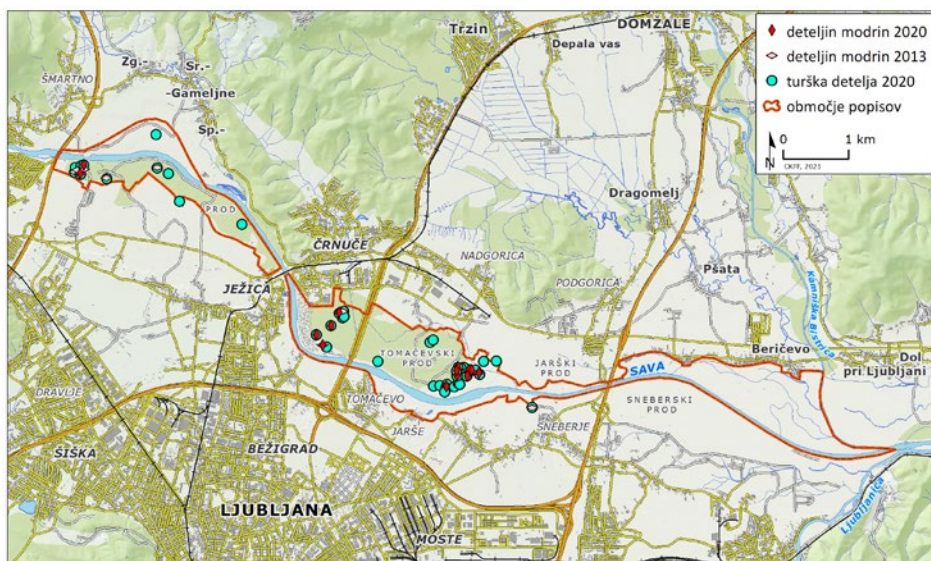

Deteljin modrin na savskih prodih – sedem let kasneje

Besedilo: Barbara Zakšek in Primož Glogovčan

Prvi sistematični popis deteljinega modrina (*Polyommatus thersites*) na savskih prodih pri Ljubljani smo v Društvu za proučevanje in ohranjanje metuljev Slovenije (DPOMS) opravili v letu 2013. Takrat smo o rezultatih popisov in ostalih aktivnostih poročali tudi bralcem *Trdoživa* v prvi številki tretjega letnika na strani 6.

Prvi popis je potrdil domneve, da so suhi ekstenzivni travniki med Tacnom in Jarškimi prodi pomemben življenjski prostor deteljinega modrina in tako na tem območju živijo zadnje močne populacije te ogrožene vrste modrina v osrednji Sloveniji. Pred sedmimi leti smo deteljinega modrina popisali na 12 lokacijah in turško deteljo (*Onobrychis* spp.) na 33 rastiščih. Rastišča turške detelje so za deteljinega modrina nujno potrebna, saj se s turško deteljo hranijo razvijajoče se gosence. V letu 2020 smo popis ponovili ter na celotnem območju našli deteljinega modrina na 14-ih lokacijah in popisali 44 rastišč turške detelje. Rastišča turške detelje smo našli večinoma na istih mestih kot v letu 2013, le da so bolj razdrobljena. Posledično smo v letu 2020 zabeležili nekoliko večje število rastišč, ki pa so nekoliko manjša in tako niso posledica širjenja turške detelje. Središče razširjenosti deteljinega modrina na savskih prodih ostaja na Tomačevskemrodu, kjer je bil najden na več mestih. Na drugi strani smo največjo razliko opazili na Dovježu (skrajni zahodni del območja popisov), kjer smo deteljinega modrina našli samo

Razširjenost turške detelje in deteljinega modrina na savskih prodih pri Ljubljani v letu 2013 in 2020.

na dveh mestih, v letu 2013 pa smo ga popisali na 6 mestih.

Deteljinega modrina na savskih prodih najbolj ogroža zaraščanje travnikov, tako z domorodnimi lesnimi kot tudi z invazivnimi vrstami. To je posledica opuščanja rabe na eni strani in načrtnega pogozdovanja na drugi. Še vedno so težava divja odlagališča, ki so ves čas prisotna na tem območju. Tudi infrastrukturni posegi uničujejo že tako redke in zaradi omejenega zaraščanja vedno manjše zaplate habitata. V letu 2020 so prav na Dovježu potekala vzdrževalna dela energetske infrastrukture, zaradi česar je bil uničen travnik, kjer se je pojavljal deteljin modrin in smo v društveni akciji odstranjevali zlato rozgo.

Na savskih prodih člani DPOMS že od leta 2013 izvajamo aktivno varstvo oz. izboljševanje življenjskega prostora, tako z akcijami odstranjevanja invazivnih tujerodnih vrst kot s komunikacijo s kmeti, ki upravljajo zemljišča na tem območju. V letošnjem letu pa so bili podatki o prisotnosti deteljinega modrina in njegovega življenjskega okolja uporabljeni tudi pri načrtovanju upravljanja prostora v Mestni občini Ljubljana (MOL), ki naš projekt podpira že od samega začetka. V mesecu marcu 2021 so bili pri spremembah občinskega prostorskega načrta ti podatki neposredno uporabljeni pri določanju nadomestnih kmetijskih zemljišč v MOL. Na podlagi podatkov, zbranih pri našem terenskem delu, so bila nadomestna kmetijska zemljišča umeščena na

Suhi travniki na savskih prodih (levo) s turško deteljo (desno) so življenjski prostor deteljinega modrina. (foto: Barbara Zakšek)

Samec deteljinega modrina na cvetoči turški detelji. (foto: Primož Glogovčan)

način, da njihova morebitna vzpostavitve ne bi ogrozila deteljinega modrina in rastišč turške detelje oziroma bi z zahtevanim ekstenzivnim upravljanjem teh zemljišč lahko celo povečali ali izboljšali njegov habitat. Čeprav v času pisanja tega članka spremembe prostorskega načrta v MOL še niso sprejete, predstavlja uporaba rezultatov našega preteklega dela pomemben premik pri sistemskem varstvu deteljinega modrina in njegovega življenjskega okolja na tem območju.

Na koncu naj še poudariva, da z varovanjem deteljinega modrina in njegovega življenjskega okolja varujemo tudi ostale organizme, ki prav tako živijo na območju savskih prodov. Le s skupnimi močmi lahko ohranimo ta naravni biser na pragu

Vsi podatki popisov so dostopni na http://www.biportal.si/projekti_podatki.php pod zavihkom »Tereni Društva za proučevanje in ohranjanje metuljev Slovenije«. Več o projektu na <https://sites.google.com/site/deteljinmodrin/home>.

prestonice. Če bi se nam pri aktivnostih v letu 2021 želeli priključiti, vabljeni, da nam pišete na info.metulji@gmail.com. ✨

Netopirji v stavbah kulturne dediščine Slovenije

Čtivo predstavlja: Damjan Vinko

Prepogosto »naravo« enačimo le z »divjino«, čeprav so vsaj v Evropi to prostori, ki so bolj ali manj predružačeni z delovanjem ljudi. Skrajni primer so seveda naselja in stavbe, ki so primarno namenjene bivanju ljudi, vendar lahko tudi ti prostori pomembno podpirajo vrstno pestrost. Del te biodiverzitete prikazuje tudi nova knjižica iz zbirke *Življenje okoli nas*, ki jo izdaja Center za kartografijo favne in flore (CKFF).

Avtorja Primož Presetnik in Aja Zamolo predstavljata netopirje kot zveste prebivalce stavb kulturne dediščine. V stavbah netopirji ne živijo le na freskah, kot to prikazuje naslovna slika te knjižice, temveč lahko tam tudi kotijo, prezimujejo, se pariyo. Nadalje poročata, da so raziskovalci netopirjev pri nas v zadnjih 20 letih pregledali prek 1.700 stavb kulturne dediščine in znake prisotnosti netopirjev našli v preko 80 % pregledanih stavb. V skoraj 40 % stavb pa so skupno potrdili skoraj 780 porodniških skupin različnih vrst netopirjev. Tako so v stavbah naše kulturne dediščine našli najmanj 23 od 30 v Sloveniji živečih vrst netopirjev, kar pomeni nad 20 % vseh naših domorodnih vrst sesalcev. Mnoga stavbna kotišča netopirjev so zelo ogrožena, zato je namen knjižice spodbuditi občudovanje in ohranjanje teh zgodovinskih stavb z zatočišči netopirjev, ne le kot kulturno izročilo, temveč tudi kot naravno vrednoto.

Knjižica je brezplačno na voljo v ljubljanski pisarni CKFF, v elektronski obliki pa je dostopna tudi na <http://www.ckff.si/publikacije.php>. ✨

Netopirji v stavbah kulturne dediščine Slovenije

razširjenost, ekologija, varstvo

Življenje okoli nas

Naslovnico knjižice krasi ilustracija Hane Stupica po delu freske *Stvarjenja sveta* v Hrastoveljski cerkvi (narisal Jazen iz Kastava leta 1490).